

NOTA

Datum: 9.06.2026

Auteur: Sara van Riel, Bert Cans, Bram Antheunis, Stijn Beirens, Ellen Hoefnagels

Onderwerp: Nota aanpak centrale regie overheid

1. Toekomstige organisatie van toeleiding in de jeugdhulp

Een essentiële component binnen het plan jeugdhulp is de rationalisering en vereenvoudiging van de toeleiding om een vlotte en rechtvaardige toegang tot hulpverlening te garanderen. Daarbij is het een duidelijke verwachting van de minister dat we inzetten op een centraal wachtbeheer aangestuurd door de overheid. De afdeling jeugdzorg en -bescherming zal ervoor instaan dat kinderen en jongeren de juiste hulp ontvangen aansluitend bij hun noden, door ze zorgvuldig en weloverwogen toe te wijzen aan de meest passende voorziening. Deze nota schetst het beleidsmatig kader en de werkwijze voor centrale regie en toeleiding door de overheid (jeugdzorg en -bescherming), met een eerste concrete toepassing voor verblijf vanaf september 2026. Verdere uitwerking (o.a. prioritering, IT-ondersteuning en andere hulpvormen) gebeurt gefaseerd.

De huidige context van schaarste, complexiteit en versnippering vraagt om een fundamentele herziening van de manier waarop toeleiding georganiseerd wordt. Het doel is een duurzaam, zo rechtvaardig mogelijk, cliëntgericht en doeltreffend toegangssysteem. Dit systeem vertrekt vanuit een aantal belangrijke principes:

- **Centrale toeleiding door overheid met ruimte voor dialoog zodat er geen uitsluiting is van kwetsbare kinderen en jongeren en inzet op een goede ondersteuning van de voorzieningen:** In een context van schaarste is een actieve, sturende overheid essentieel. De overheid bewaakt het overzicht, stelt het kader en neemt het mandaat op om vanuit dialoog met de aanmelder hulpvragen te prioriteren, toe te wijzen en op te volgen. Zo wordt toegang voor de meest kwetsbaren gegarandeerd en krijgt iedereen een eerlijke kans op passende hulp, ongeacht de complexiteit van de hulpvraag. De overheid bewaakt dat de meest kwetsbare niet uit de boot vallen. Beslissingen gebeuren in overleg, maar vanuit duidelijke mandaten. Op deze manieren kunnen voorzieningen ook motiveren wanneer een opstart van een bepaald traject voor hen niet haalbaar is. Naast de sturende rol dient de overheid voorzieningen te ondersteunen door proactief en gezamenlijk met de voorziening te zoeken wat er nodig is voor de voorziening om een kwaliteitsvol traject uit te bouwen.
- **Dialoog en ondersteuningsnoden als uitgangspunt:** Door te vertrekken vanuit de reële ondersteuningsnoden van kinderen en jongeren, en niet vanuit het aanbod of administratieve criteria, wordt de toegang tot hulp menselijker en effectiever. Instrumenten zoals formulieren en criteria blijven nodig voor transparantie, maar moeten het dialogisch proces ondersteunen. Jongeren worden niet zomaar geplaatst; hun noden en de mogelijkheden van de voorziening worden zorgvuldig afgewogen. Matching gebeurt in dialoog, met oog voor draagkracht en context. Op die manier zorgen we voor betere zorg voor kinderen en jongeren én personeel.

- **Collectieve verantwoordelijkheid met inbegrip van individuele verantwoordelijkheid:** De jeugdhulp staat voor complexe uitdagingen die een geïntegreerde aanpak vereisen. We kiezen daarom voor collectieve verantwoordelijkheid met inbegrip van individuele verantwoordelijkheid als fundament, waarbij de hulpvraag van het kind of de jongere centraal staat, we versnippering voorkomen en gebundeld zoeken naar gepaste en integrale antwoorden. We nemen alle kinderen en jongeren met een hulpvraag in een bepaalde regio in overschouwing en zoeken met de voorzieningen in die regio samen naar oplossingen. Op deze manier streven we ernaar om het eigenaarschap en de motivatie om samen duurzame oplossingen te realiseren te verhogen. De focus ligt op nabijheid, snel schakelen en gedeelde afweging. We moeten hierbij waken over het feit dat collectieve verantwoordelijkheid de zaken niet complexer maakt dan nodig. Eenvoudige vragen moeten nog steeds eenvoudige antwoorden kunnen krijgen. Binnen dit principe erkennen we expliciet de professionele gedrevenheid en initiatiefkracht van voorzieningen. Voorzieningen, hun medewerkers en directies vertrekken vanuit een sterke inhoudelijke en maatschappelijke betrokkenheid bij kinderen, jongeren en gezinnen. Collectieve verantwoordelijkheid veronderstelt dan ook dat voorzieningen actief meedenken en handelingsruimte krijgen om hun rol te kunnen opnemen in het samen zoeken naar oplossingen wanneer het bestaande of standaardaanbod onvoldoende aansluit bij de noden van een jongere of gezin. Deze oplossingsgerichte en lerende houding is essentieel voor zowel overheid als voorzieningen binnen een model van collectieve verantwoordelijkheid. Ze maakt het mogelijk om flexibel in te spelen op complexe situaties, om samen alternatieven te verkennen en om maatwerk te realiseren binnen de beschikbare kaders. Zo worden voorzieningen aangesproken als gelijkwaardige actieve partners die mede-dragers zijn van de gezamenlijke opdracht om tijdig, nabij en geïntegreerd ondersteuning te bieden, wat het partnerschap tussen overheid en voorzieningen versterkt.
- **Monitoring als sleutel tot sturing en transparantie:** In functie van een zo rechtvaardig mogelijke toegang, passende zorg en doelmatige inzet van middelen willen we monitoren op vier niveaus: vraag, aanbod, matching en samenwerking/proceskwaliteit. Dit geeft inzicht in noden, trends en engagementen, en maakt tijdige bijsturing mogelijk. Het helikopterzicht op systeemniveau wordt gecombineerd met flexibele en dossiergerichte toeleiding. Openheid over capaciteit, werking en verwachtingen is essentieel. Niet enkel instroom, maar ook doorstroom en uitstroom worden gemonitord en gestuurd, zodat jongeren tijdig en gepast geholpen worden en we de duur en effectiviteit van hulp kunnen bewaken. Daarnaast is het expliciet de ambitie om, waar mogelijk, ook het effect van deze manier van werken op kinderen en jongeren zichtbaar te maken. Het aangepaste organisatiemodel en prioriteringssysteem zijn immers geen doel op zich, maar een middel om te realiseren dat kinderen en jongeren, dankzij een zo rechtvaardig mogelijke toegang en gepaste inzet van hulp, ondersteuning krijgen die beter aansluit bij hun noden. Door ook te kijken naar effecten op trajectniveau kan worden nagegaan of deze aanpak daadwerkelijk bijdraagt aan meer passende hulp, betere continuïteit en betere uitkomsten voor kinderen en gezinnen, en waar bijsturing nodig is. Monitoring is zo geen eindpunt, maar een startpunt voor continue verbetering, gezamenlijke reflectie en gedeelde verantwoordelijkheid over actoren heen.

Deze principes zorgen ervoor dat het model zorgzaam, transparant en gedragen is, met dialoog, collectieve verantwoordelijkheid en sturing als centrale pijlers. Door deze ambities te koppelen aan een centrale regie en monitoring via het capaciteitsbeheersysteem ondersteund door actuele prioritering ontstaat een duurzame, zo rechtvaardig mogelijke, effectieve en cliëntgerichte toeleiding in de jeugdhulp.

1.1 Capaciteitsbeheersysteem als verbindende hefboom

Het capaciteitsbeheersysteem is de schakel die de principes in de praktijk brengt en transparantie, proactieve planning en betere matching tussen vraag en aanbod realiseert. Het biedt inzicht in beschikbare en vrijkomende plaatsen, de draagkracht van voorzieningen en het profiel van jongeren die wachten op hulp. Dit systeem

ondersteunt zowel de operationele werking (snelle en juiste matching) als het strategisch beleid (regionale capaciteitsplanning en beleidssturing). De matching wordt voortaan getriggerd door concrete beschikbare plaatsen wat betekent dat dit afgestemd wordt op het moment waarop er effectief hulp geboden kan worden. Hiervoor is het ook belangrijk dat we inzetten op een actueel overzicht van de wachtenden. Dit alles moet leiden tot snellere en meer gerichte toeleiding. Cruciaal is dat het systeem de dialoog versterkt en geen vervanging is van persoonlijk contact en afstemming.

Het systeem werkt volgens enkele duidelijke principes:

- Eenvoud en focus: De data zijn eenvoudig en overzichtelijk, en vormen de basis voor dialoog en afstemming.
- Kwantitatief én kwalitatief: Het systeem koppelt cijfers aan context, zodat niet alleen het aantal open plaatsen, maar ook de draagkracht en mogelijkheden van voorzieningen zichtbaar worden.
- Dialoog faciliteren: Het systeem is geen doel op zich, maar een middel om het gesprek tussen de afdeling jeugdzorg en -bescherming, voorzieningen en beleid te voeden en te ondersteunen.
- Bestaande systemen benutten: Door bestaande registratiesystemen te verbinden, wordt efficiëntie verhoogd en wordt het systeem maximaal ingebed in de dagelijkse praktijk.
- Centrale toeleiding door de overheid in functie van gericht zoeken naar aanbod: Door transparante data over openstaande én beschikbare plaatsen kunnen acute verblijfsnoden sneller en kwalitatiever worden beantwoord.
- Collectieve verantwoordelijkheid met inbegrip van individuele verantwoordelijkheid stimuleren: Het systeem maakt het mogelijk om samen met voorzieningen en partners tot oplossingen te komen, met respect voor autonomie en draagkracht.

Het capaciteitsbeheersysteem is een instrument dat de toeleiding ondersteunt en werkbaarder en efficiënter maakt. Het maakt het systeem responsiever, transparanter en beter afgestemd op de realiteit van de hulpverlening.

1.2 Vernieuwing van prioritering als sluitstuk

Het prioriteringssysteem binnen de jeugdhulp staat onder zware druk. De toenemende schaarste aan hulpaanbod zorgt ervoor dat het systeem, dat ooit bedoeld was om rechtvaardige en efficiënte keuzes te maken, steeds meer uitgehold raakt en uit zijn voegen barst. Het is niet langer werkbaar en zorgt voor administratieve overbelasting. Het opzet is om het systeem dat nu vastloopt te herdenken en verbeteren waarbij het nieuwe prioriteringssysteem logisch aansluit op de ambities hierboven. Door prioritering te koppelen aan actuele capaciteit en urgentie en te verankeren in dialoog en professionele reflectie, wordt het systeem dynamisch, zo rechtvaardig mogelijk en werkbaar. We bouwen verder op goede praktijken uit de regio's waarbij matching gebeurt op basis van actuele capaciteit en actuele urgentie. Zo wordt prioritering een gedeeld, contextgedreven proces dat aansluit bij de realiteit van jongeren, gezinnen en hulpverleners. Binnen dit prioriteringssysteem betekent rechtvaardigheid niet het verdelen van schaarste zonder keuze, maar het expliciet maken van keuzes binnen een context van blijvende tekorten. Schaarse capaciteit wordt bewust, transparant en proportioneel ingezet voor kinderen en jongeren met de hoogste urgentie en risico's met het oog op bescherming, veiligheid en ontwikkelingskansen. Rechtvaardigheid wordt hierbij niet gelijkgesteld aan gelijke toegang op basis van wachttijd of administratieve volgorde, maar aan een voortdurende afweging van wie hulp het meest nodig heeft op dit moment, gegeven de beschikbare capaciteit. In een context van structurele schaarste kan absolute

rechtvaardigheid niet worden gegarandeerd. Het systeem streeft daarom naar een zo rechtvaardig mogelijke inzet van beschikbare capaciteit, door keuzes expliciet te maken, voortdurend te herijken en collectief te dragen.

1.3 Naar een coherent geheel

Door bovengenoemde bouwstenen te verbinden, ontstaat een systeem waarin:

- De overheid stuurt en waakt over zo rechtvaardig mogelijke toegang vanuit een dialogisch model.
- Het capaciteitsbeheersysteem zorgt voor transparantie, dialoog en een betere matching.
- Prioritering een gedeeld en flexibel proces wordt, afgestemd op de actuele noden en mogelijkheden.
- Een actueel wachtbeheer zorgt voor snellere en meer gerichte toeleiding.
- Monitoring en samenwerking zorgen voor continue verbetering en bijsturing.
- Collectieve verantwoordelijkheid met inbegrip van individuele verantwoordelijkheid en zorgvuldige matching centraal staan, met oog voor dialoog, ondersteuning en kwaliteit.

Deze samenhang zorgt ervoor dat elk onderdeel het andere versterkt: de centrale regie maakt efficiënte matching mogelijk, het capaciteitsbeheersysteem voedt de dialoog en de vernieuwde prioritering zorgt voor zo rechtvaardig mogelijke en gedragen beslissingen. Zo bouwen we samen aan een toekomstbestendige, effectieve en mensgerichte organisatie van de toeleiding in de jeugdhulp.

2. Koppeling aan de transitie van jeugdzorg en -bescherming

Vanuit de opdrachten jeugdbescherming en zorggarantie moet de overheid erover waken dat kinderen en jongeren die zich in onveiligheid bevinden of waar het recht op gepaste hulp in het gedrang komt, de nodige hulp krijgen. Het mandaat van de afdeling jeugdzorg en -bescherming is hierbij niet uniform, maar verschilt naargelang het gaat om intensieve dan wel laagdrempelige jeugdhulp. De wijze waarop het mandaat wordt ingevuld, is steeds afgestemd op de aard van de hulp, de mate van maatschappelijke noodzaak en de risico's voor het kind of de jongere.

2.1 Regierol voor intensieve vormen van jeugdhulp

Voor de intensieve vormen van jeugdhulp betekent dit dat de overheid de toeleiding moet kunnen sturen vanuit een dialogisch model. De overheid stuurt via duidelijke afspraken, toezicht en een helder mandaat om hulp toe te wijzen en op te volgen, maar doet dit vanuit een inhoudelijke matching die via dialoog gebeurt. We zetten daarbij in de eerste plaats in op voorzieningen en hulpverleningspartners ondersteunen door proactief samen na te denken over wat zij nodig hebben om een kwaliteitsvol traject uit te bouwen. Daarnaast leert de ervaring dat het toewijzingsmandaat een noodzakelijke hefboom kan zijn om verantwoordelijkheid te expliciteren én te activeren. Voorzieningen of hulpverleningspartners kunnen motiveren wanneer een opstart van een bepaald traject voor hen niet haalbaar is, zodat er in dialoog kan bekeken worden wat wél haalbaar is. De verschillende gradaties binnen het mandaat worden gefaseerd opgebouwd of afgeschakeld op basis van de noden binnen de casus. We zien dit breder dan enkel het toekennen bij een open plaats zoals nu het geval is, maar willen ook wegen op in-, door- en uitstroom en het proces.

Concreet ziet het mandaat er in de verschillende gradaties zo uit:

1. Actief partnerschap en overleg

- Overheid faciliteert, bereidt overleg voor en appelleert op engagement.
- Samen zoeken naar oplossingen met partners en handelingsplan opbouwen.

2. Duiding van noodzakelijke actie en engagement

- Eerder gemaakte urgentiebepaling vertalen naar concrete afspraken.
- Definieert samen met de betrokken hulpverleningspartners wat realistisch is met het handelingsplan als leidraad.

3. Zorggarantie afdwingen indien nodig

- Als overleg geen resultaat oplevert, neemt de overheid het mandaat op om te beslissen wie wat opneemt in het traject van een kind/jongere.
- Dit kan via toewijzingsmandaat of procesinterventie.
- Dit als ultimatum remedium, proportioneel en transparant.

De toegang tot jeugdhulp is daarbij niet louter een procedureel aspect, maar een kritieke hefboom voor zo rechtvaardig mogelijke toeleiding in een context van schaarste. Als dit losgelaten of versnipperd georganiseerd wordt, bestaat het risico dat het overzicht, de regie en de bescherming van de meest kwetsbaren verloren gaat. Belangrijk hierbij is dat de overheid het overzicht bewaakt, het kader stelt en het mandaat opneemt om in dialoog hulpvragen te prioriteren, toe te wijzen en op te volgen. Zo wordt toegang voor de meest kwetsbaren gegarandeerd en krijgt iedereen een eerlijke kans op passende hulp, ongeacht de complexiteit van de hulpvraag. Het systeem om hulpvragen te prioriteren is hierbij een belangrijk instrument voor de overheid binnen de context van schaarste.

2.2 Regierol voor de laagdrempelige vormen van jeugdhulp

Ook binnen een collectieve oriëntatiewerking binnen de netwerken laagdrempelige hulp neemt de overheid een regierol op, maar die ziet er anders uit dan binnen de intensieve jeugdhulp. Binnen de laagdrempelige jeugdhulp houdt de overheid het helikopterperspectief via een goede monitoring en bepaalt ze duidelijke spelregels en het kader om met schaarste om te gaan. De overheid waakt erover dat er geen jongeren door de mazen van het net (dreigen te) vallen en bewaakt mee de prioritering omdat ze een neutrale actor zijn en zo zicht houden op noden, wachtlijsten, knelpunten en trends. De overheid is dus aanwezig in het netwerk, stimuleert samenwerking, intervenueert waar nodig en faciliteert en bewaakt het collectief belang. We focussen hierbij zowel op in-, door- als uitstroom zodat we de duur en effectiviteit van hulp kunnen bewaken (zie ook belang van monitoring 3.4.6). We moeten nog verder concretiseren welke rol we hier juist in opnemen vanuit jeugdzorg en -bescherming.

3. Van theorie naar de praktijk: hoe pakken we die centrale regie vanaf september 2026 aan

Laat ons starten bij wat voor ons allemaal centraal staat: elk kind, elke jongere en elk gezin heeft recht op een traject dat klopt voor hen. Een traject dat samen met hen wordt opgebouwd, dat vertrekt vanuit hun noden en hun context. De regie bij het gezin en de jongere blijft daarbij het fundament van ons handelen. Die verandert niet. Vanaf september 2026 starten we met centrale toeleiding door de overheid voor de vormen van jeugdhulp

die verblijf aanbieden. Deze centrale regie wordt uitgewerkt in samenhang met het capaciteitsbeheersysteem (CBS), een actueel wachtbeheer en een vernieuwde manier van prioriteren binnen de jeugdhulp. In een context van structurele schaarste, toenemende complexiteit en hoge maatschappelijke verwachtingen willen we op een zorgzame, transparante en gedragen manier omgaan met toegang en capaciteitssturing. Centrale regie betekent hierbij geen louter administratieve centralisatie, maar een inhoudelijke en dialogische manier van sturen, met oog voor rechtvaardige toegang, kwaliteit van zorg en haalbaarheid voor voorzieningen. Het is daarbij belangrijk om scherp te stellen wat dit model wél is, en wat het niet is.

Dit model vervangt niet het inhoudelijk werk van hulpverleners met kinderen, jongeren en gezinnen. Het verandert niets aan hoe ondersteuningsnoden worden ingeschat, noch aan hoe trajecten samen worden vormgegeven. Wat we hier wél uitwerken, is een manier om, op het moment dat er een plaats vrijkomt, transparant en zorgvuldig te beslissen wie die plaats krijgt. Het gaat dus expliciet over de organisatie van schaarse capaciteit, niet over de inhoud van de hulpverlening zelf. Net omdat de hulpvragen van kinderen, jongeren en gezinnen zo belangrijk zijn, willen we vermijden dat toeleiding vandaag te afhankelijk is van toeval, snelheid of individuele contacten. Door dit transparanter en collectiever te organiseren, willen we beter kunnen garanderen dat de juiste jongere, op het juiste moment, op de juiste plaats terechtkomt. De informatie die in dit proces wordt meegenomen, komt rechtstreeks uit het werk dat hulpverleners met gezinnen doen. Hun stem wordt dus niet minder aanwezig, ze wordt nog steeds expliciet meegenomen in de besluitvorming. Je kan het zo zien: het traject met het gezin loopt door zoals vandaag. Het 'wat' en 'waarom' van de hulp blijft bij het gezin en de hulpverlener. Maar wanneer er een plaats vrijkomt, zorgen we er op systeemniveau voor dat die plaats zo rechtvaardig en doordacht mogelijk wordt ingezet, het model gaat dan over de vraag 'wie eerst'. Dit model gaat niet over het sturen van trajecten, maar over het eerlijker organiseren van toegang tot hulp. De regie over het inhoudelijke traject blijft bij het kind, de jongere en het gezin, samen met hun hulpverleners.

3.1 Wat betekent centrale regie concreet vanaf september 2026?

Vanaf september 2026 ligt de regie over toeleiding bij de overheid. Concreet houdt dit in dat:

- Voorzieningen niet langer zelfstandig een verblijfstraject voor kinderen en jongeren kunnen opstarten. Dit is een eerste stap richting een centraal wachtbeheer, gerealiseerd binnen de huidige applicatie en met beperkte budgettaire impact.
- De overheid toe leidt naar concreet beschikbare capaciteit;
- Toeleiding steeds gebeurt in samenhang met prioritering en urgentiebepaling;
- Deze werkwijze geldt voor intensieve vormen van jeugdhulp die verblijf aanbieden.

Deze aanpak laat toe om schaarse capaciteit doelgerichter, transparanter en rechtvaardiger in te zetten, en voorkomt dat toeleiding afhankelijk wordt van toevallige timing, individuele slagkracht of onderhandelingspositie.

3.2 Basisprincipes van de werkwijze

De centrale regie vertrekt vanuit enkele duidelijke uitgangspunten:

- Proactief werken: vertrekken van vrijkomende capaciteit en tijdig kunnen starten met matches alvorens de capaciteit effectief beschikbaar is.

- Inhoudelijke matching: afstemming op noden van jongeren, al dan niet specifiek aanbod van organisatie, groepssamenstelling én draagkracht van voorzieningen.
- Dialoog en partnerschap: nieuwe opstart gezamenlijk voorbereiden met als doel maximaal gedragen beslissing bij alle partners. Keuzes worden voorbereid en toegelicht in overleg.
- Duidelijk mandaat: de overheid stuurt waar nodig, proportioneel en transparant.
- Teamgedragen keuzes en beslissingen binnen jeugdzorg en -bescherming.

Deze principes vormen het kader waarbinnen het proces van toeleiding wordt georganiseerd.

3.3 Afbakening van de verblijfsvormen binnen centrale regie

In functie van de uitrol van centrale regie vanaf september 2026 is het essentieel om helder af te bakenen welke vormen van verblijf onder deze werkwijze vallen en welke niet. Dit is noodzakelijk om voorspelbaarheid en werkbaarheid te garanderen, zowel voor voorzieningen als voor jeugdzorg en -bescherming, maar ook om het proces van toeleiding en matching zorgvuldig te organiseren, rekening houdend met de eigenheid van verschillende verblijfsvormen en hun inzet in het bredere hulpverleningslandschap. Onderstaande afbakening verduidelijkt daarom welke verblijfsvormen worden opgenomen binnen centrale regie, waar uitzonderingen of specifieke aandachtspunten gelden, en waar verdere beleidsmatige uitklaring nodig is.

Centrale regie door de overheid blijft het uitgangspunt voor de intensieve vormen van jeugdhulp die verblijf aanbieden. Het gaat daarbij om het reguliere verblijfsaanbod binnen alle werkvormen (inclusief reconversie omdenkers verblijf): OVBJ (inclusief veilig verblijf, veilige trajecten en gezinshuizen), OBC, GES+, OIOC, CIG en NRTJ CKG. Tegelijk is het belangrijk om te expliciteren dat niet elke vorm van verblijf op dezelfde manier wordt benaderd. Centrale regie betekent dus niet dat alle open plaatsen op een uniforme manier worden ingevuld. Voor sommige modules is een klassiek proces van proactieve melding, inhoudelijke duiding, matching en toeleiding aangewezen. Voor andere vormen is een meer gedifferentieerde benadering nodig, gelet op hun finaliteit. Voor elke vorm van verblijf is het belangrijk om steeds de finaliteit en opdracht van de werking voor ogen te houden en op basis daarvan te matchen aan een kind/jongere die vanuit zijn ondersteuningsnoden nood heeft aan die specifieke vorm van verblijf. Dit neemt niet weg dat ook het aanbod zich moet organiseren op de hulpvragen die er zijn en vraag gestuurd dienen te werken. Daarnaast zijn er enkele vormen van verblijf waarvoor het proces van inhoudelijke matching anders verloopt en we dus differentiëren in de manier waarop we de dialoog vormgeven.

Wat betreft veilig verblijf en veilige trajecten moeten we rekening houden met de context van het hulpprogramma en de afspraken die daarbinnen gemaakt zijn omtrent het proces van matching. Ook voor gezinshuizen is er een andere flow afgesproken aangezien de matching aan een gezinshuisouder en diens gezin een eigen proces vraagt. Tot slot geldt dit ook voor de hub-werkingen. Hier behouden we de afspraken die regionaal gemaakt zijn omtrent toeleiding, maar bekijken we wel hoe centrale regie en het CBS hierin ondersteunend kunnen werken en moeten we beleidsmatig verder uitklaren hoe we dit naar de toekomst toe willen positioneren en wat dit impliceert voor de manier waarop we toeleiding organiseren.

Hoewel centrale regie het uitgangspunt vormt voor de organisatie van verblijf, zijn er een aantal vormen en situaties die hier (voorlopig) niet onder vallen. Deze afbakening is noodzakelijk om recht te doen aan de specifieke finaliteit en inzet van bepaalde vormen van verblijf, en om de werkbaarheid van het systeem te bewaken. Crisisverblijf, time-outs, gecofinancierde plaatsen van Fedasil en RTJ verblijf in een CKG en CIG vormen een expliciete uitzondering. Het proces van toeleiding en matching verloopt hier vanuit een andere logica dan het reguliere verblijf, en vraagt een apart, werkbaar kader met duidelijke afspraken. We onderzoeken verder of,

en op welke manier, ook deze vormen op termijn eventueel te positioneren zijn binnen het capaciteitsbeheersysteem en de centrale regie, zonder hun eigenheid of inzetbaarheid te ondermijnen. Daarnaast behoort niet elke module vandaag tot de scope van deze oefening. Kleinschalige wooneenheden (KWE) en Contextbegeleiding Autonoom Wonen (CBAW) worden niet beschouwd als een verblijfsvorm en vallen daardoor buiten deze afbakening net zoals het aanbod vanuit het VAPH, contextbegeleiding SOFS en CBKI.

3.4 Wat met interne doorstroom?

Interne doorstroom binnen een voorziening van een NRTJ-plaats naar een andere NRTJ-plaats verloopt niet via de centrale regie. De continuïteit van de hulpverlening vormt hierbij een belangrijk uitgangspunt en behoort tot de verantwoordelijkheid van de voorziening. Het is essentieel dat lopende trajecten duurzaam verdergezet kunnen worden, zonder dat bijkomende administratieve stappen het hulpverleningsproces vertragen of bemoeilijken.

Tegelijk wordt interne doorstroom niet los gezien van de bredere context van schaarste aan beschikbare capaciteit. Vanuit de gedeelde verantwoordelijkheid om deze capaciteit zo doelgericht mogelijk in te zetten, wordt interne doorstroom binnen voorzieningen actief gemonitord. Daarbij wordt de verhouding tussen interne doorstroom en de instroom van kinderen en jongeren via centrale regie objectief in kaart gebracht en opgevolgd. Deze monitoring heeft als doel het gesprek met voorzieningen te voeren over de gezamenlijke ambitie om beschikbare capaciteit maximaal in te zetten voor de meest kwetsbare kinderen en jongeren, met blijvende aandacht voor de continuïteit van lopende hulpverleningstrajecten.

Wanneer een voorziening een interne doorstroom wenst te realiseren van rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (RTJ) naar niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (NRTJ) verblijf, verloopt dit wel via de centrale regie. In dat geval dient de voorziening deze vraag kenbaar te maken aan jeugdzorg en -bescherming. Deze vraag wordt vervolgens meegenomen in de bredere afweging ten aanzien van andere urgente en prioritaire vragen die op dat moment voorliggen, zodat een evenwichtige en rechtvaardige toeleiding van de beschikbare capaciteit kan worden gegarandeerd.

3.5 Proces van centrale toeleiding bij vrijkomende capaciteit

Stap 1 – Proactieve melding van vrijkomende capaciteit

Voorzieningen melden tijdig wanneer capaciteit zal vrijkomen. Dit laat toe om proactief te matchen en de beschikbare plaats zo efficiënt en doordacht mogelijk in te zetten.

Stap 2 – Afstemming met de voorziening over de beschikbare capaciteit

Jeugdzorg en -bescherming gaat in dialoog met de voorziening zodat zij de beschikbare capaciteit inhoudelijk kunnen duiden. Daarbij wordt onder meer bevraagd:

- Wanneer de capaciteit beschikbaar is;
- Het type en profiel van de capaciteit (soort plaats, horizontaal/verticaal, regulier/kortdurend);
- Leeftijd, geslacht en regio;
- Groepssamenstelling en impact op de leefgroep;

- Draagkracht van de leefgroep en de actuele situatie: wat is vandaag haalbaar, wat vraagt ondersteuning, en wat betekent dit voor de invulling van deze plaats op dit moment.
- Welk profiel de voorziening idealiter zou zien;
- Of er interne schakels (van RTJ naar NRTJ verblijf), heropnames binnen het jaar of brussen zijn waar de voorziening aan denkt die in aanmerking komen;
- Wie het aanspreekpunt is voor verdere afstemming.

Dit gesprek verloopt verbindend en transparant. We bevragen bij de voorziening hoe zij de verdere afstemming idealiter zien en maken daar duidelijke afspraken over voor het vervolg (wie doet wat tegen wanneer). Van bij de start wordt duidelijk gemaakt dat input van de voorziening meegewogen wordt, en steeds wordt afgewogen tegenover de urgente noden en vragen die er zijn. We doen dit steevast in dialoog met de voorziening vanuit heldere verwachtingen m.b.t. ieders positie.

Daarnaast overstijgt deze afstemming het individuele dossier. Jeugdhulpregisseurs bouwen, in dialoog met de voorzieningen, een breder en gedeeld inzicht op in de werking van een voorziening: het reilen en zeilen, de manier waarop capaciteit wordt ingezet, terugkerende noden en uitdagingen, maar ook de sterktes en aandachtspunten binnen teams en leefgroepen. Deze casusoverstijgende kennis maakt het mogelijk om samen na te denken over een doordachte en realistische inzet van capaciteit in functie van de hulpvragen die zich aandienen. Vanuit dit bredere perspectief kan de afstemming verdiepen: door signalen te bundelen, patronen te herkennen en samen te verkennen waar ondersteuning, bijsturing of andere oplossingen nodig zijn. Dit versterkt de samenwerking op langere termijn en draagt bij aan een meer duurzame en gedragen inzet van schaarse capaciteit, met oog voor zowel de noden van kinderen en jongeren als de draagkracht en ontwikkelruimte van de voorzieningen. Belangrijk hierbij is om ook hierrond actief samen te werken met voorzieningenbeleid zodat zij ook vanuit hun rol hieraan kunnen bijdragen. In functie van die gezamenlijke afstemming wordt de regionale beleidsmedewerker van voorzieningenbeleid betrokken in het structurele overleg met voorzieningen.

Stap 3 – Bepalen welke jongeren in aanmerking komen

Vanuit centrale regie bepaalt jeugdzorg en -bescherming, op basis van een professionele en transparante afweging, welke jongeren in aanmerking komen voor de beschikbare capaciteit. Om dit op een kwaliteitsvolle en efficiënte manier te kunnen doen zorgt het team ervoor dat zij een actueel en volledig zicht hebben op alle urgente vragen binnen de regio. Er wordt vertrokken van een afgebakende poule van jongeren die als urgent worden ingeschat en we nemen hierbij ook enkele inhoudelijke aspecten in overweging:

- Brussen;
- Interne schakels (van RTJ naar NRTJ verblijf);
- Heropnames binnen het jaar;
- Overloop vanuit crisis.

Deze afbakening wordt inhoudelijk verbonden met het kader dat wordt uitgewerkt binnen de werkgroep prioritering rond het bepalen van urgentie. Urgentie wordt daarbij niet gelijkgesteld aan de zwaarste of meest complexe profielen, maar aan de vraag welke situaties nu een antwoord vragen. De criteria die we hiervoor gaan hanteren, worden verder uitgewerkt in de werkgroep omtrent prioritering.

Belangrijk hierbij is dat de aanmelder ervoor zorgt dat jeugdzorg en -bescherming over een actueel en volledig beeld beschikt van de urgente vragen in de regio. Dit betekent dat de aanmelder tijdig wijzigingen in de situatie van jongeren doorgeeft (bv. escalatie, stabilisatie, gewijzigde context), relevante nieuwe informatie actief aanvult in het dossier, bereikbaar is voor snelle afstemming op het moment dat een plaats vrijkomt en mee bewaakt dat de prioritering strookt met de actuele nood van de jongere.

Stap 4 – Selectie van jongeren die worden aangeboden

Jongeren worden door jeugdzorg en -bescherming aan de voorziening voorgesteld volgens een duidelijke en transparante volgorde. Hierbij wordt telkens gestart met de jongere die, op basis van de inschattingen, als meest aangewezen match wordt beschouwd. Indien deze match niet haalbaar blijkt, wordt overgegaan naar de volgende jongere in de volgorde, enzovoort. Op die manier wordt gestreefd naar een efficiënt en snel matchingsproces. Deze werkwijze vertrekt vanuit gedeelde regie en een zorgvuldige afweging, waarbij samenwerking met de voorziening en aanmelder centraal staat. Bij het bepalen van de volgorde wordt niet alleen gekeken naar de mogelijkheden van de voorziening, maar ook naar het perspectief van kinderen, jongeren en gezinnen: hun noden, context, de draagkracht van hun netwerk en wat op dat moment als haalbaar en betekenisvol wordt ervaren.

De selectie en volgordebepaling van jongeren gebeurt als teambeslissing binnen jeugdzorg en -bescherming en wordt steeds onderbouwd met transparante argumentatie. Deze argumentatie maakt duidelijk welke afwegingen zijn gemaakt, hoe de noden van kinderen en jongeren zijn meegenomen en hoe dit zich verhoudt tot de beschikbare capaciteit en de draagkracht van de voorziening. Waar mogelijk wordt hierover helder gecommuniceerd met betrokkenen, zodat beslissingen begrijpelijk zijn en ingebed blijven in een zorgvuldig en respectvol proces. Belangrijk hierbij is dus ook dat de aanmelder tijdig geïnformeerd wordt zodat die zijn rol kan spelen in het verdere proces.

Stap 5 – Aanbieden van de geselecteerde jongeren aan de voorziening

Jeugdzorg en -bescherming licht mondeling toe hoe de selectie tot stand kwam en waarom deze jongere wordt voorgesteld, met als expliciet doel de voorziening mee te nemen in het denkproces en gezamenlijk te zoeken naar een haalbare opstart. Jeugdzorg en -bescherming duidt wat de noden van het kind/de jonger zijn, wat de mate van urgentie is, redenen van toeleiding, welke afwegingen er gemaakt zijn en hoe die zich verhouden tot de dynamiek in de leefgroep en draagkracht van de voorziening. De voorziening krijgt inzage in de nodige inhoudelijke informatie via het A-doc en kan inhoudelijk afstemmen met de aanmelder. Het vertrekpunt is steeds dialoog en samen beslissen: vanuit gedeelde verantwoordelijkheid wordt bekeken hoe, binnen de reële context en draagkracht van de voorziening, een opstart mogelijk kan worden gemaakt. Daarbij wordt expliciet ruimte gemaakt voor voorzieningen om alle vragen te stellen die zij nodig achten om met een vraag aan de slag te kunnen gaan. Voorzieningen worden actief uitgenodigd om hun noden, bezorgdheden en randvoorwaarden te benoemen, zodat er transparantie ontstaat en een gedragen beslissing mogelijk is.

De aanmelder wordt actief op de hoogte gebracht van het lopend matchingsproces. Daarbij wordt zo snel mogelijk ingezet op een rechtstreekse lijn tussen voorziening en aanmelder in functie van een vlotte en inhoudelijk sterke opstart. Er wordt verwacht dat aanmelder en voorziening rechtstreeks afstemmen om efficiënt en doelgericht aan de slag te gaan. De aanmelder zorgt ervoor bereikbaar te zijn voor afstemming en fungeert als eerste aanspreekpunt voor de voorziening bij inhoudelijke vragen of onduidelijkheden in het dossier zodat snel en correct kan worden ingespeeld op bijkomende vragen en de voorbereiding van de opstart vlot kan verlopen. Daarnaast bewaakt de aanmelder dat de informatie over de jongere actueel en volledig is en draagt hij/zij bij aan een heldere en gedeelde inschatting van wat nodig is om de opstart te realiseren.

Vanuit dat gezamenlijke vertrekpunt is het aanbieden van jongeren door jeugdzorg en -bescherming niet vrijblijvend. Er wordt van de voorziening verwacht dat zij, in principe de voorgestelde jongere opneemt. Een beslissing tot niet opstart is uitzonderlijk en vraagt een gemotiveerde onderbouwing. In de dialoog staat niet de beslissing tot niet opstart centraal, maar het gezamenlijk verkennen van wat nodig is om een opstart wél te laten slagen. Daarbij wordt stilgestaan bij:

- Welke voorwaarden of ondersteuning nodig zijn om opstart mogelijk te maken
- Welke partners bijkomend kunnen worden betrokken (intern of extern)
- Welke constructie nodig is (bv. gedeelde opname, bijkomende ondersteuning, gefaseerde opstart, enz.)
- Wat er extra moet gebeuren om het traject mogelijk te maken

Zo wordt maximaal ingezet op samenwerking en gedeelde oplossingen, met oog voor zowel de noden van de jongere als de draagkracht van de voorziening.

Je kan achteraf spreken van een zorgvuldige dialoog wanneer:

- Er een eerlijke en transparante dialoog is gevoerd.
- De geboden informatie strookt met de realiteit van de jongere en zijn context.
- Voorziening en jeugdzorg en -bescherming het gevoel hebben “samen in het proces te staan”, ongeacht de uitkomst.
- Er respect is voor elkaars grenzen en mogelijkheden.

Een “goede match” betekent dus niet alleen een effectieve opname, maar ook dat het proces inhoudelijk klopt, gedragen is en transparant werd doorlopen.

Helpend hierbij kan zijn om:

- Te werken met een vast aanspreekpunt in beide richtingen zodat je samenwerking en vertrouwen kan opbouwen.
- Inzetten op een mondelinge dialoog (telefonisch, teams, fysiek overleg).
- Zoveel mogelijk rechtstreekse lijn tussen voorziening en aanmelder.

Stap 6 – Mogelijke uitkomsten van de dialoog

De dialoog kan leiden tot:

- Akkoord over opstart;
- Akkoord met voorwaarden of ondersteuning;
- Een gemotiveerde beslissing om niet op te starten.

- Geen akkoord over beslissing om niet op te starten.

Wanneer er sprake is van een akkoord over de opstart kunnen de nodige vervolgstappen geïnitieerd worden om de opstart te kunnen realiseren. Wanneer een voorziening weigert moet die beslissing gemotiveerd worden. De motivering moet inhoudelijk onderbouwen waarom een opname van die jongere op dat moment niet mogelijk is. Dit kan bijvoorbeeld betrekking hebben op ernstige drugs- of psychiatrische problematiek, een mismatch met doelgroep of groepssamenstelling, afstand tot de context of nood aan geslotenheid. Daarbij erkennen we dat het streven naar zo weinig mogelijk absolute uitsluitingscriteria niet betekent dat elke plaats voor elke jongere op elk moment haalbaar is. Voorzieningen geven terecht aan dat er, naast het vermijden van structurele of principiële uitsluitingen, een blijvende nood is aan situationele afwegingen. Het kan gaan om omstandigheden waarbij een opname vandaag niet haalbaar is in een specifieke leefgroep voor een specifieke jongere, gezien de actuele samenstelling, draagkracht of dynamiek van de groep. Deze situationele motivering maakt integraal deel uit van de motivatie waarom een opstart niet mogelijk is.

Beslissingen tot niet opstarten worden binnen jeugdzorg en -bescherming op team besproken. Wanneer de argumentatie gevolgd wordt, komt de volgende jongere in de volgorde in aanmerking of zoeken we indien nodig naar alternatieve matches, nemen we de leerpunten mee en gaan we verder in dialoog met de voorziening over mogelijke alternatieven. Wanneer de argumentatie voor een beslissing tot niet opstarten niet gevolgd wordt, wordt dit binnen het team van jeugdzorg en -bescherming collectief besproken. Het team bekijkt welke vervolgstappen nodig zijn, eventueel met inzet van leidinggevenden, met het oog op die concrete beslissing tot niet opstarten en het alsnog kunnen realiseren van een opstart. Op dat moment verschuift het gesprek van een gelijkwaardige dialoog in partnerschap naar het opnemen van het overheidsmandaat om het recht op gepaste hulp en ondersteuning voor de jongere te realiseren. Jeugdzorg en -bescherming gaat hierover opnieuw transparant in gesprek met de voorziening, maar doet dit vanuit een duidelijke opdracht, verantwoordelijkheid en mandaat. Het tegensprekelijk debat richt zich in deze fase expliciet op de beslissing tot niet opstarten zelf: op de aangehaalde argumenten, de proportionaliteit ervan en de vraag in welke mate deze, binnen het bredere systeemperspectief, aanvaardbaar zijn. Dit debat wordt niet individueel gevoerd door één medewerker, maar collectief gedragen binnen het team, zodat het mandaat niet bij personen, maar bij de overheid ligt en beslissingen zorgvuldig, toetsbaar en verdedigbaar zijn. Jeugdzorg en -bescherming maakt dus steeds als team een inschatting wanneer een gezamenlijke afweging kantelt naar een meer sturende rol vanuit het mandaat. Deze overgang wordt niet gezien als een breuk, maar als een continuüm, vergelijkbaar met een hulpverleningsrelatie waarin men stapsgewijs opschaalt wanneer dit noodzakelijk blijkt om tot gepaste hulp te komen. Sturing wordt daarbij enkel ingezet als ultimum remedium: niet als eerste reflex, maar als het resultaat van een zorgvuldig doorlopen proces waarin eerdere stappen met de voorziening maximaal zijn benut. Het gaat om een gradueel proces waarin voorafgaand expliciet wordt ingezet op:

- Transparante dialoog en gedeelde analyse van de hulpvraag, de jongere en de context
- Verhelderen van noden en randvoorwaarden voor opstart, inclusief wat de voorziening nodig heeft om “ja” te kunnen zeggen
- Actief zoeken naar alternatieven of constructies (bv. bijkomende ondersteuning, samenwerking met andere partners, gefaseerde opstart, aangepaste setting)
- Reflectie over eerdere matching en mogelijke leerpunten aan beide zijden
- Herhaalde afstemming wanneer geen opstart mogelijk blijkt, met explicitering van wat (nog) ontbreekt

Pas wanneer uit dit proces blijkt dat, ondanks deze gezamenlijke inspanningen, onvoldoende perspectief ontstaat op een haalbare opstart, kan de beweging naar mandaat en sturing worden overwogen. Ook op dat

moment blijft de focus behouden op het samen zoeken naar wat nodig is, eerder dan louter het opleggen van een beslissing. Sturing wordt bijgevolg uitzonderlijk, proportioneel en transparant ingezet, bijvoorbeeld bij:

- Ontbreken van een voldoende inhoudelijk onderbouwde beslissing tot niet-opstart
- Systematische afwijking van de doelgroep
- Situaties van acute maatschappelijke nood

Wanneer een jongere door meerdere voorzieningen geweigerd wordt, wordt het dossier expliciet collectief gemaakt en fungeert dit collectief overleg als instrument om vanuit mandaat verder aan de slag te gaan. In dergelijke situaties worden, waar nodig, ook voorzieningen, leidinggevend en relevante partners samengebracht om de vastgelopen situatie te doorbreken en gezamenlijk te zoeken naar een haalbare oplossing. Het doel is te vermijden dat opeenvolgende individuele weigeringen leiden tot stilstand, en om de verantwoordelijkheid voor complexe trajecten opnieuw als een gedeelde systeemverantwoordelijkheid op te nemen.

Beslissingen tot niet opstarten worden gemonitord zodat structurele knelpunten zichtbaar worden en, indien nodig, samen met voorzieningenbeleid met voorzieningen besproken kunnen worden. Deze werkwijze waarborgt dat het gebruik van mandaat ingebed blijft in zorgvuldigheid, tegensprekelijkheid en collectieve reflectie, met als finaal doel het realiseren van passende hulp voor kinderen en jongeren binnen een context van schaarse capaciteit.

Naast de stappen die genomen worden in functie van een concrete open plaats, gebeurt de opvolging dus ook casusoverstijgend. Beslissingen tot niet opstarten, voorwaarden en ondersteuningsvragen worden daarom systematisch in samenhang bekeken om patronen, terugkerende knelpunten en structurele spanningen zichtbaar te maken. Dit biedt inzicht in de inzetbaarheid van capaciteit, de draagkracht van leefgroepen, de afstemming tussen doelgroep en aanbod en de randvoorwaarden die nodig zijn om trajecten haalbaar te maken. Vanuit deze bredere blik kan de dialoog met voorzieningen verdiepen: niet alleen over individuele beslissingen, maar ook over noden, uitdagingen, sterktes en aandachtspunten in de werking van de voorziening. Op die manier draagt deze casusoverstijgende opvolging bij aan een meer gedragen, realistische en duurzame inzet van schaarse capaciteit, in evenwicht tussen de noden van kinderen en jongeren en de draagkracht van voorzieningen.

Binnen deze casusoverstijgende opvolging is het tegelijk essentieel te waken over een billijke verdeling van de meest complexe dossiers over voorzieningen heen. Centrale regie impliceert niet alleen een afweging op dossier- en leefgroepniveau, maar ook aandacht voor de dosering van complexiteit tussen organisaties. Wanneer dezelfde voorzieningen systematisch de zwaarste of meest complexe trajecten opnemen, komt hun draagkracht onder druk te staan en dreigt uitputting. Daarom worden deze patronen gemonitord, zichtbaar gemaakt en expliciet in dialoog gebracht met voorzieningen. Dit maakt het mogelijk om gezamenlijke verantwoordelijkheid op te nemen voor complexe casussen, om waar nodig bij te sturen en om gemotiveerde beslissingen tot niet opstarten te plaatsen binnen een breder systeemperspectief in plaats van ze louter als individuele beslissingen te benaderen. In functie van het casusoverstijgende is het belangrijk om de link te maken met voorzieningenbeleid en de regionale beleidsmedewerker te betrekken in deze gesprekken.

Daarnaast is het belangrijk dat voor voorzieningen duidelijk is waar zij terechtkunnen wanneer zij vragen hebben bij de afwegingen of beslissingen die worden genomen. Wanneer er onduidelijkheid bestaat of wanneer een voorziening het gevoel heeft dat bepaalde elementen onvoldoende zijn meegenomen, kan dit in eerste instantie besproken worden met de medewerker van Jeugdzorg en -bescherming, met als doel toelichting te krijgen bij de gemaakte keuzes en het gesprek hierover te verdiepen. Indien nodig kan dit verder worden opgenomen met

een leidinggevende binnen de afdeling jeugdzorg en -bescherming. Wanneer dit onvoldoende helderheid biedt, kunnen voorzieningen ook terecht bij een regionale beleidsmedewerker vanuit voorzieningenbeleid. Vanuit deze rol kan meegekeken worden naar de gehanteerde afwegingen, de proportionaliteit van de beslissingen en de bredere context van de werking van de voorziening. Deze aanspreekpunten zijn bedoeld om vragen en spanningen tijdig te bespreken, om wederzijds begrip te versterken en om de samenwerking te ondersteunen binnen een model waarin dialoog, zorgvuldige afweging en gedeelde verantwoordelijkheid centraal staan.

Stap 7 – Opvolging vanuit voorzieningenbeleid

Voor wat het centraal wachtbeheer en het capaciteitsmonitoringssysteem betreft wordt er vanaf de opstart in september tot het einde van het jaar een intensievere opvolging vanuit voorzieningenbeleid opgezet, zodat we wanneer nodig snel en onderbouwd kunnen bijsturen. Dit houdt dit het volgende in:

- Opvolging op organisatieniveau:
- *Ondersteuning van voorzieningen*
De regionale beleidsmedewerker voorzieningenbeleid is het aanspreekpunt voor zowel praktisch/technische vragen als voor inhoudelijke opvolging wanneer het het traject van een jongere overstijgt. Voor vragen rond de implementatie van het centraal wachtbeheer en de impact op uw organisatie kan u dus ook bij deze persoon terecht.
- *Monitoring en analyse van bezetting*
Voorzieningenbeleid monitort de bezettingscijfers van elke individuele organisatie. Dit gebeurt op organisatieniveau, overheen de totaliteit van de erkende modules. Dit wordt aangevuld met een monitoring van de bezettingscijfers op niveau van de functie verblijf.
- *Monitoring en analyse van het capaciteitsmonitoringssysteem*
De registraties van de beschikbare en niet beschikbare plaatsen worden maandelijks nagekeken. Hierbij wordt gelet correctheid, aantal openstaande en niet beschikbare plaatsen en de motivering voor niet beschikbaarheid.
- *Monitoring en analyse van niet-opgestarte dossiers*
Jeugdzorg en Bescherming kan vanuit hun registratie van niet-opgestarte dossiers de vraag stellen aan voorzieningenbeleid jeugdhulp om hierover in overleg te gaan.
- *Analyse signalen vanuit organisaties of Jeugdzorg- en Bescherming*
Eventuele andere signalen vanuit zowel de voorziening zelf als vanuit Jeugdzorg en Bescherming worden door de regionale beleidsmedewerker opgevolgd.

Op basis van deze checks en analyses kan de regionale beleidsmedewerker contact opnemen met een jeugdhulporganisatie, om

- Verduidelijking te vragen rond bepaalde gegevens
- Aan te sturen op een plan van aanpak om structureel niet beschikbare plaatsen te heractiveren
- Lage bezettingscijfers te bespreken
- Redenen van niet-beschikbaarheid van plaatsen of niet-opstart van jongere te bevragen, en waar nodig bij te sturen
- Gezamenlijk overleg tussen voorziening, jeugdzorg- en bescherming en voorzieningenbeleid te activeren

➤ Opmvolging provinciaal

Op basis van dezelfde monitoring en signalen gebeurt er een analyse op regionaal niveau. Evoluties in bezetting, beschikbare capaciteit en redenen van niet-opstart worden per provincie bekeken. In een gezamenlijk overleg tussen regionale medewerkers jeugdzorg- en bescherming en de regionale beleidsmedewerkers worden deze gegevens samen gelegd, om waar nodig terug te koppelen naar individuele voorzieningen, of omgekeerd te signaleren op Vlaams niveau in functie van verdere afgestemde en waar nodig bijgestuurde beleidsvoering.

➤ Vlaams niveau

De gemeenschappelijke werkgroep vanuit Jeugdzorg en Bescherming en Voorzieningenbeleid bundelt de verschillende cijfers en analyses in de functie van de verdere uitrol van centrale regie en wachtbeheer, en verduidelijking of bijsturing waar nodig. Dit kan bijvoorbeeld gaan over het omgaan met exclusiecriteria of het evenwichtig spreiden of gericht toewijzen van specifieke problematieken. Tegelijk levert deze analyse ook belangrijke informatie aan in functie van breder strategisch beleid, zoals regionale zorgstrategie, capaciteitsplanning en noodzakelijke versterkingen.

In de verdere verloop van deze opvolging werken we, op basis van de tussentijdse bevindingen, een plan van aanpak uit om de opvolging na 2026 waar nodig bij te sturen en te continueren.

3.6 Randvoorwaarden en verdere uitwerking

Om deze werkwijze mogelijk te maken, zijn volgende randvoorwaarden cruciaal:

- Een actueel wachtbeheer en actueel houden van de urgente vragen;
- Er is nood aan één geïntegreerd systeem dat zowel jeugdzorg en -bescherming als voorzieningen ondersteunt. Vandaag zorgt versnipperde informatie langs beide kanten voor onoverzichtelijkheid, extra afstemming en administratieve druk. Een gedeeld systeem moet actuele capaciteit, relevante context en beslissingen transparant en eenduidig zichtbaar maken, en zo een vlotte, zorgvuldige matching mogelijk maken met minder belasting voor alle betrokkenen.
- Voldoende mandaat en duidelijkheid voor medewerkers;
- Zorgzame implementatie met aandacht voor werklust, competenties en de stem van kinderen, jongeren en gezinnen.
- Ondersteuning voor voorzieningen;
- Duidelijke communicatie naar werkveld en partners en gezinnen.
- Heldere verwachtingen ten aanzien van voorzieningen: er moet voldoende duidelijkheid zijn over wat realistisch en redelijkerwijs verwacht kan worden van (verschillende types) voorzieningen op basis van hun erkenning en financiering, zodat inschattingen rond draagkracht, doelgroep en mogelijkheden op een consistente en onderbouwde manier kunnen gebeuren.
- Systematisch zicht houden op waar het proces schuurt. Dit vraagt gerichte monitoring van momenten waar dialoog vastloopt of onvoldoende leidt tot een gedragen besluit, zodat deze situaties expliciet in beeld komen en onderwerp kunnen worden van gezamenlijke reflectie en bijsturing met voorzieningen en voorzieningenbeleid.

- De dialoog in de driehoek tussen aanmelder, ACT en voorziening moet bewust en zorgvuldig vormgegeven worden. Hoewel het samenbrengen van informatie en besluitvorming via ACT een meer gecentraliseerde en objectieve kijk mogelijk maakt – zeker in context van schaarste – leeft de bezorgdheid dat dit de rechtstreekse afstemming tussen aanmelder en voorziening te veel op afstand zet. Het is daarom cruciaal dat ACT over voldoende rijke en contextuele informatie beschikt om een kwalitatieve inschatting te kunnen maken, én dat er nadien tijdig en doelgericht contact plaatsvindt tussen aanmelder en voorziening om een vlotte en zorgvuldige opstart te garanderen. Deze wisselwerking vraagt expliciete afspraken en aandacht, zodat de meerwaarde van centrale regie hand in hand gaat met nabijheid, gedeeld begrip en continuïteit in het traject van kinderen, jongeren en gezinnen.

Deze implementatie vraagt tijd en afstemming. Parallel worden nog volgende elementen verder uitgewerkt:

- Richtlijnen voor sturing en mandaatgebruik;
- Het vernieuwde prioriteringskader;
- Verdere IT-ondersteuning;
- Mechanismen om het beeld van urgente noden actueel te houden;
- Monitoren en garanties inbouwen dat de werkwijze niet vertragend werkt.
- Afstemming tussen hervorming crisis en hervorming CBS: wie neemt wat op
- Uitbouw van een monitoringskader op proceskwaliteit, met bijzondere aandacht voor:
 - Het proactief melden van een open plaats;
 - situaties waarin dialoog niet tot opstart leidt;
 - terugkerende patronen in beslissingen tot niet-opstart;
 - spanningsvelden tussen vraag en aanbod;
 - leerpunten in matching en samenwerking;
- Structurele terugkoppeling van deze inzichten naar beleid en praktijk, zodat knelpunten niet alleen zichtbaar worden, maar ook effectief besproken en aangepakt worden in dialoog met voorzieningen en beleid.

3.7 Mogelijke risico's

De invoering van centrale regie en toeleiding brengt, naast duidelijke kansen, ook een aantal kritische risico's met zich mee.

- Overbelasting van medewerkers: de verschuiving naar centrale regie en proactieve matching kan leiden tot een verhoogde werklast en complexiteit voor medewerkers van jeugdzorg en -bescherming, zeker in een context van structurele schaarste. Daarom moeten we kiezen voor een zorgzame implementatie, met duidelijke kaders, teamgedragen beslissingen, heldere rolafspraken en aandacht voor

competentieontwikkeling. Daarnaast moeten we inzetten op vereenvoudiging waar mogelijk en op ondersteunende tools die inhoudelijke afwegingen faciliteren.

- Wantrouwen of terughoudendheid bij voorzieningen: centrale toeleiding kan bij voorzieningen zorgen voor bezorgdheid over verlies aan autonomie of onvoldoende erkenning van hun draagkracht en expertise. Dit risico moeten we ondervangen door expliciet te werken vanuit partnerschap en dialoog. Beslissingen worden steeds inhoudelijk toegelicht, verwachtingen worden transparant gemaakt en voorzieningen behouden inspraak in de matching en opname. Door consequent te werken vanuit gedeelde afweging en door ondersteuning te voorzien waar nodig, wordt ingezet op vertrouwen en gedeeld eigenaarschap. We zullen dit gaandeweg ook goed moeten monitoren en bijsturen waar nodig.
- Vertraging of beperkingen in IT-ondersteuning: een geïntegreerd informatiesysteem is een belangrijke randvoorwaarde voor centrale regie. Tegelijk is het risico reëel dat IT-ontwikkelingen meer tijd vragen dan voorzien. Daarom wordt gestart binnen de bestaande applicaties en systemen, met een gefaseerde aanpak die het risico op regressiefouten en zware investeringen beperkt. Functionele noden worden stapsgewijs scherpgesteld op basis van de praktijk, zodat IT-ontwikkeling ondersteunend blijft aan het inhoudelijk proces en geen vertragende factor wordt.
- Risico op te rigide of technocratische toepassing van regie: er bestaat een risico dat centrale regie wordt herleid tot een louter procedurele of technocratische oefening, los van de inhoudelijke realiteit van jongeren en voorzieningen. Dit wordt vermeden door centrale regie expliciet te verankeren in professionele afweging, dialoog en proportioneel mandaatgebruik. Monitoring, reflectie en bijsturing maken integraal deel uit van de werkwijze, zodat regie steeds vertrekt vanuit de noden van de jongeren en ondersteunend blijft aan kwaliteit van zorg en rechtvaardige toegang.
- Risico op te rigide inzet van capaciteit: voorzieningen proberen vandaag hun capaciteit soms flexibeler in te zetten om op maat van de kinderen en jongeren die zij ondersteunen. Dat wil zeggen dat personeel en capaciteit soms (tijdelijk) schuift op basis van noden, enerzijds van jongeren, anderzijds door uitval personeel, etc. Dit moet transparant zijn, doch nog steeds een optie. Focus op verblijf staat wat haaks op “trajectdenken”, risico dat het CBS een terugkeer in de tijd inluidt waar jeugdhulp vooral gelijk staat aan een bed voor jongeren die niet thuis kunnen wonen.
- Nood aan evenwicht tussen kortdurend en langlopend aanbod: als de sturing van ACT leidt tot een hogere bezetting, door kortere tijd tussen uitstroom en instroom en er wordt alleen naar opnames langdurig verblijf gekeken, dan verdwijnt de capaciteit voor het kortdurend aanbod. Zelfs als indirect effect van het streven naar bezetting 100% in CBS kan dit een neven effect zijn. Dat kortdurend aanbod is echter ook cruciaal als terugvalbed voor trajecten, als time out optie of als mogelijkheid voor overbrugging naar een specifiek aanbod.
- Nood aan duidelijkheid rond erkennen en financieren: Een belangrijk risico bij de uitrol van centrale regie en het capaciteitsbeheersysteem is de onduidelijkheid over wat van voorzieningen verwacht wordt in termen van bezetting en benutting, en hoe dit zich verhoudt tot erkenning en financiering. Zolang niet helder is of gestuurd of gehandhaafd wordt op bezettingsgraad dan wel op inhoudelijke inzet, ontstaat onzekerheid en terughoudendheid bij voorzieningen. Dit kan leiden tot defensief gedrag, minder flexibiliteit en een verminderde bereidheid om complexe of minder voorspelbare trajecten op te nemen. Zonder duidelijke kaders dreigt het capaciteitsbeheersysteem zo ervaren te worden als een controlerend instrument, wat het draagvlak voor centrale regie onder druk zet en haaks staat op de beoogde collectieve verantwoordelijkheid.

- Nood aan afstemming tussen hervorming crisis en centrale regie overheid: Een belangrijk risico bij de uitrol van centrale regie is een gebrek aan duidelijke afstemming tussen de hervorming van de crisiswerking en de invoering van het capaciteitsbeheersysteem. Wanneer onvoldoende helder is wie welke verantwoordelijkheid opneemt in crisissituaties versus reguliere toeleiding, dreigt onduidelijkheid voor zowel voorzieningen als medewerkers van jeugdzorg en -bescherming. Zonder expliciete afspraken bestaat het risico dat verwachtingen door elkaar lopen: dat crisisvragen impliciet doorschuiven naar het reguliere CBS-kader, of omgekeerd dat voorzieningen het gevoel krijgen permanent in een crisismodus aangesproken te worden. Dit kan leiden tot spanningen over draagkracht, rolverdeling en prioritering, en ondermijnt de voorspelbaarheid en werkbaarheid van beide hervormingen. Duidelijke afbakening en samenhang tussen beide trajecten is daarom essentieel om te vermijden dat verantwoordelijkheden vervagen en om te zorgen dat zowel crisisinterventie als reguliere matching elk vanuit hun eigen logica, tempo en doelstelling kunnen functioneren binnen één coherent systeem.
- Risico op belemmering van intersectoraal werken door verschillende instroomlogica's en mandaten: In een aanzienlijk aantal casussen is intersectoraal samenwerken essentieel, met name tussen Opgroeien en het VAPH. Een belangrijk risico is dat beide sectoren vertrekken vanuit sterk verschillende realiteiten op vlak van instroom, systemen en mandaten. Waar binnen Opgroeien gewerkt wordt met centrale regie bij jeugdzorg en -bescherming kent het VAPH een andere beleids- en beslissingslogica. Dit verschil kan maken dat gezamenlijke trajecten moeilijker tot stand komen, dat schakelmomenten stroever verlopen en dat verantwoordelijkheid tussen sectoren onduidelijk wordt. Zonder expliciete afspraken en afgestemde werkkaders dreigt het risico dat jongeren en gezinnen tussen systemen terechtkomen, of dat professionals tijd verliezen aan het overbruggen van systeemverschillen in plaats van aan inhoudelijke trajectbegeleiding. Het bewaken en versterken van intersectoraal overleg, gedeeld mandaat en werkbare afspraken rond instroom en trajectverantwoordelijkheid is daarom cruciaal om centrale regie niet sectoraal vernauwend, maar net verbindend te laten werken.

Conclusie

Deze nota beschrijft hoe de overheid haar verantwoordelijkheid voor rechtvaardige toegang tot jeugdhulp opnieuw en expliciet opneemt in een context van structurele schaarste, toenemende complexiteit en hoge maatschappelijke verwachtingen. Door te kiezen voor centrale regie bij toeleiding, gekoppeld aan een capaciteitsbeheersysteem, actueel wachtbeheer en een vernieuwde manier van prioriteren, wordt een fundamentele stap gezet naar een transparanter, doelgerichter en werkbaarder systeem van jeugdhulp.

Centrale regie betekent in deze nota geen loutere centralisatie of technocratische sturing, maar een inhoudelijke en dialogische manier van werken. De overheid bewaakt het overzicht, stelt het kader en neemt het mandaat op waar nodig, terwijl beslissingen steeds worden voorbereid en gedragen in dialoog met voorzieningen, partners en kinderen, jongeren en gezinnen. Zo wordt vermeden dat schaarse capaciteit versnipperd of onvoldoende doordacht wordt ingezet, en wordt expliciet gestuurd op proportionaliteit, kwaliteit van zorg en bescherming van de meest kwetsbare kinderen en jongeren.

De uitgewerkte werkwijze voor centrale toeleiding bij verblijf vanaf september 2026 maakt concreet hoe visie en praktijk met elkaar verbonden worden. Door te vertrekken van beschikbare capaciteit, inhoudelijke matching centraal te stellen en beslissingen teamgedragen te nemen, ontstaat een aanpak die zowel rechtvaardig als werkbaar is. Tegelijk blijft er ruimte voor maatwerk, professionele afweging en ondersteuning van voorzieningen, met sturing als ultimum remedium wanneer maatschappelijke nood of rechtvaardige toegang dat vereist.

Deze nota erkent ook expliciet dat centrale regie geen eindpunt is, maar een ontwikkeltraject. Randvoorwaarden zoals zorgzame implementatie, voldoende mandaat voor medewerkers, ondersteunende IT-systemen en

transparante communicatie zijn essentieel om deze aanpak duurzaam te verankeren. Verdere uitwerking van prioritering, monitoring en systeemondersteuning gebeurt gefaseerd en in samenhang met de bredere transitie van de jeugdzorg en -bescherming. Het capaciteitsbeheersysteem heeft ook maar zin als onderdeel van een grotere hervorming van de jeugdhulp waarbij ook de verbinding met andere evoluties helder moet zijn voor de sector (bvb. domein rond erkennen en financieren) als noodzakelijke stap in een groter geheel.

Met deze aanpak kiest de overheid duidelijk voor haar maatschappelijke opdracht: het bewaken van rechtvaardige toegang, het voorkomen dat kinderen en jongeren uit de boot vallen, en het creëren van een jeugdhulpsysteem dat, ook in tijden van schaarste, zorgzaam, transparant en gedragen blijft. Centrale regie wordt daarbij niet gezien als tegenstelling tot partnerschap, maar als een noodzakelijke voorwaarde om samen verantwoordelijkheid op te nemen voor de meest kwetsbaren.